

Suomen Keskusta rp.
Apollonkatu 11 a
00100 HELSINKI

Sisäministeriö

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö 14.3.2018, SM008:00/2016

LAUSUNTO EHDOTUKSESTA RESERVIPOLIISIA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Pyydettyinä lausuntonaan ehdotuksesta reservipoliisia koskevaksi lainsäädännöksi Suomen Keskusta rp esittää seuraavaa:

Lakiluonnoksen lähtökohdat

Lakiluonnoksen perusteella Suomessa käytössä olevaa täydennyspoliisijärjestelmää kehitettäisiin, ja se korvattaisiin reservipoliiseilla.

Normaaliolojen häiriötilanteissa reservipoliisit ylläpitäisivät yleistä järjestystä ja turvallisuutta kokoontumislaisissa tarkoitetuissa yleisissä kokouksissa ja yleisötilaisuuksissa tai muissa poliisin toimintaa tukevissa tehtävissä poliisin ohjauksessa. Poikkeusoloissa ja puolustustilassa reservipoliisit voisivat tehdä kaikkia poliisin tehtäviä poliisin virka- ja valtuuksilla.

Reservipoliisien käyttämisestä päättäisi kaikissa tilanteissa, niin normaali- kuin poikkeusoloissa, valtioneuvosto.

Uuden reservipoliisijärjestelmän, vahvuudeltaan 2 000 reservipoliisia, kertaluonteiset varustamiskustannukset olisivat 5,2 miljoonaa euroa. Peruskoulutuksesta ja turvallisuus selvityksistä aiheutuva kertaluonteinen kokonaiskulu olisi vuosina 2018–2021 yhteensä noin 1,8 miljoonaa euroa.

Vuotuiset ylläpitokustannukset reservipoliiseista on arvioitu noin puoleksi miljoonaksi euroksi. Lisäksi töihin kutsutut reservipoliisit toimisivat määräaikaisissa virkasuhteissa, josta maksettaisiin hieman poliiseja alemmaa palkkaa. Virkasuhteen kesto vaihtelisi tarpeen mukaan.

Reservipoliisien rahoitus toteutettaisiin valtiontalouden kehysten puitteissa tarvittaessa kohdentamalla määrärahoja uudelleen. Sillä ei olisi vaikutuksia poliisin toimintamomenttiin eikä muutoinkaan poliisien määrään tai resursseihin.

Suomen Keskusta rp:n kanta

Suomen Keskusta rp ei tyrmää reservipoliisijärjestelmän perustamista. Lakiluonnoksen perustella ja ennen lopullisia päätöksiä kuitenkin seuraavia kysymyksiä tulisi arvioida tarkemmin sekä perustella huolellisemmin:

- kuinka kustannustehokasta reservipoliisijärjestelmän perustaminen ja sen mahdollinen käyttäminen olisi verrattuna nykytilaan, jossa poliisi voi pyytää ja saada virka-apua puolustusvoimilta? Onko poliisin mahdollisuus pyytää ja saada puolustusvoimien virka-apua ollut riittämätöntä vai liittyykö siihen muunlaisia ongelmia?
- onko muita vaihtoehtoja, mahdollisesti toimivampia ja kustannustehokkaampia kuin reservipoliisit?
- olisiko enemmän tarvetta kehittää nykyisiä virka-apujärjestelmiä toiminnallisista lähtökohdista kuin perustaa kokonaan uusi ja kustannuksia aiheuttava virka-apuresurssi, reservipoliisit?

- selkeyttääkö vai sekoittaako reservipoliisijärjestelmä Suomen virka-apujärjestelmän kokonaisuutta? Eri toimijoilla on oltava selkeät toimivaltuudet ja tehtävät sekä virka-avun tulee olla tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta varsinaisten toimijoiden tukemista.
- kuinka usein reservipoliiseja käytettäisiin? Täydennyspoliisijärjestelmään liittyvät motivaatio-ongelmat ja lopulta näivettyminen johtuivat siitä, ettei sitä käytetty.
- pitääkö reservipoliisien käyttäminen perustua kaikissa tilanteissa valtioneuvoston päätökseen? Voitaisiinko ainakin normaaliolosuhteissa harkita kevyempää menettelyä, esimerkiksi poliisilaitosten poliisipäälliköt?
- mihin päätökseen, selvitykseen tai sopimukseen reservipoliisin korkealta kuulostava palkkataso sivukuluineen, lakiluonnoksen perusteella "todennäköisesti kuukausitasolla noin 4 000—4 500 euroa", perustuu?
- reservipoliisin koulutuksen kesto on yhteensä 16 päivää. Onko tämä riittävä erityisesti siitä näkökulmasta, että reservipoliiseilla on oikeus kantaa ampuma-asetta ja muita voimankäyttövälineitä sekä oikeus käyttää niitä poliisilaisissa määritellyissä tilanteissa?
- minne päin Suomea reservipoliiseja sijoitettaisiin?

Perustelut

Kuten lakiluonnoksessa todetaan, on Suomen turvallisuustilanne muuttunut viimeisten vuosien aikana epävarmemmaksi ja monimutkaisemmaksi. Meidän on kyettävä ennakoimaan, varautumaan sekä ylläpitämään toimintavalmiuttamme. On asetettava tavoitteet sekä mietittävä toimivia ja kustannustehokkaita keinoja niiden saavuttamiseksi.

Hanke reservipoliisista ei perustu hallitusohjelmaan. Se on jatkoa viime vaalikaudella Poliisihallituksessa käynnistetylle selvitystyölle, jossa haettiin ratkaisua kokonaan käyttämättä jääneen, silloisen työryhmän sanoin "näivettymistilassa" ja "motivaation puutteesta" kärsivän täydennyspoliisijärjestelmän tulevaisuudelle.

Työryhmän selvitys julkaistiin alkuvuodesta 2015. Siinä ehdotettiin täydennyspoliisijärjestelmän kehittämistä mm. laajentamalla sen käyttömahdollisuuksia normaaliolosuhteisiin. Sen jälkeen asiasta ei ole laajemmin keskusteltu eikä tehty yhteisiä poliittisia linjauksia ja päätöksiä. Hanketta on viety eteenpäin kaikessa hiljaisuudessa Poliisihallituksen ja sisäministeriön toimesta.

Suomessa turvallisuusviranomaisten ns. kovan ytimen muodostavat puolustusvoimat, rajavartiolaitos ja poliisi. Kahdella ensin mainitulla on oma aktiivisesti toimiva reservinsä. Sen sijaan poliisin kohdalla täydennyspoliisijärjestelmälle ei ole ollut käyttöä. Myös kenttäpoliisin reserviksi kutsuttu liikenteen valvonta- ja kehittämistehtäviin erikoistunut Liikkuva poliisi lakkautettiin vuonna 2014.

Lakiluonnoksen perusteella reservipoliisijärjestelmän tarkoituksena ei ole paikata kenttäpoliisissa olevaa resurssipulaa, vaan toimia poliisin ja apuna ja ohjauksessa, jolloin poliisin resurssit vapautuisivat sen perustyöhön. Reservipoliisit toimisivat määräaikaissa virkasuhteissa poliisin ohjauksessa. Näin ollen reservipoliisin toiminnan luonne olisi olla kenttäpoliisin virka-apuna erilaisissa normaaliolojen häiriötilanteissa tai tätä vakavammassa tilanteissa.

Reservipoliisin suunniteltu vahvuus (2 000) olisi suuri, käytännössä jopa vajaa neljännes kenttäpoliisien nykyisestä määrästä (noin 7 200 htv). Se on merkki siitä, että kenttäpoliiseja ei ole riittävästi.

Lakiluonnoksessa ei kerrota, onko muunlaisia ratkaisuvaihtoehtoja edes mietitty erityisesti siitä näkökulmasta, *onko reservipoliisijärjestelmä tehokkain ja tuloksellisin tapa hoitaa normaaliolosuhteissa yhteiskunnan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviä tehtäviä?*

Lakiluonnos ei lähtökohdiltaan ole täysin ongelmaton. *Suomessa alkaisi toimia "kahdenlaisia poliiseja" erilaisilla tehtävillä ja toimivaltuuksilla. Kuinka selkeää tämä on kansalaisten näkökulmasta? Onko se ongelmaton perustuslain näkökulmasta?*

Lakiluonnoksen 4§ (Reservipoliisin tehtävät normaaliolojen häiriötilanteissa) ei anna selkeää kuvaa poliisin ja reservipoliisin tehtäväeroista. Lähinnä siinä on kuvattu erilaisia tilanteita. Mitä olisivat esimerkiksi "muut poliisin toimintaa tukevat tehtävät? Kysymys on myös perustuslain 124 §:n mukaisesta julkisen vallan käyttämisestä, jolloin *viranomaistehtävien tulisi olla tarkkarajaisia*.

Kansainvälisessä vertailussa Suomeen nyt ehdotetun kaltainen reservipoliisijärjestelmä on harvinainen. *Useimmissa maissa, kuten Suomessakin, erilaisia häiriötilanteita hoidetaan pääasiassa puolustusvoimilta pyydettyä virka-apua puitteissa*. Lakiluonnoksen perusteella tähän halutaan muutosta mm. siksi, että poliisin lakisääteisten tehtävien hoitaminen voisi joissain tilanteissa saada sotilaallisen maanpuolustuksen piirteitä tai muutoin sotilaallisen luonteen. Tällainen perustelu kuulostaa lähinnä ideologiselta mutta ei käytännölliseltä.

Reservipoliisijärjestelmän tarvetta on perusteltu myös siitä näkökulmasta, että poliisi ei tarvitsisi puolustusvoimien virka-apua enää yhtä usein tai yhtä laajasti. Poliisi voisi hyödyntää reservipoliiseja tilanteissa, joissa aiemmin on tarvittu puolustusvoimia. *Kuinka resurssitehokasta tämä on, ei lakiluonnoksessa ole arvioitu. Töihin kutsuttavalle reservipoliisille on maksettava palkkaa*.

Lakiluonnoksen mukaan määräaikaiseen virkasuhteeseen palkatulle reservipoliisille maksettava korvaus ei olisi pieni, se olisi lähes kenttäpoliisin palkka. Missä reservipoliisin palkkatasosta on päätetty? Vertailun vuoksi puolustusvoimien kaikki tehtävät hoidetaan yksillä ja samoilla voimavaroilla eikä sen tarjoamia virka-apuresursseja rahoiteta erikseen. Reservipoliisijärjestelmä olisi tässä suhteessa poikkeus, jota ei lakiluonnoksessa ole perusteltu myöskään siitä näkökulmasta, kuinka siihen suhtaudutaan kenttäpoliisissa tai muissa reserveissa? On tärkeää, että reservipoliisijärjestelmälle saavutetaan laaja hyväksyntä.

Lakiluonnoksesta ei selkeästi käy ilmi rajanvetoa, milloin apua pyydetäisiin puolustusvoimilta, milloin rajavartiolaikokselta tai milloin poliisin nyt perusteilla olevalta reserviltä?

Lehtitietojen mukaan *poliisi ja puolustusvoimat ovat viime vuonna lähteneet yhdessä valmistelemaan mm. operatiivisia käyttömahdollisuuksia ja toimintamalleja, lähtien poliisin reserviläisten käytöstä normaalitilanteissa*. Tässä työssä on ilmeisesti tarkoitus määrittää työnjako, millaisia tehtäviä puolustusvoimat siirtäisi poliisireservin hoidettavaksi. *Missä vaiheessa työ on ja onko siitä tarkoitusta informoida julkisuuteen tai päätöksentekijöille?*

Lakiluonnoksessa ei ole arvioitu, millaisia vaikutuksia reservipoliisijärjestelmän perustamisella olisi virka-apujärjestelmän kokonaisuuteen. Vuonna 2017 Puolustusministeriön julkaisema Puolustusvoimien antaman virka-apun nykytila ja kehittäminen- virkamiesraportti nostaa jatkokehittämisen kohteiksi seitsemän periaatetta, jotka pätevät myös puheena olevaan reservipoliisijärjestelmän perustamiseen, kuten mm. eri toimijoilla on oltava selkeät toimivaltuudet ja tehtävät sekä virka-apun tulee olla tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta varsinaisten toimijoiden tukemista, kuten tässä poliisin.

Reservipoliisin käytöstä päättäisi kaikissa tilanteissa valtioneuvosto, jopa normaalioloissakin. Ainoa peruste lienee se, että reservipoliisin käyttäminen aiheuttaisi palkkakustannuksia ja olisi näin valtion budjettiasia.

Yksinomaan valtioneuvoston päätökseen perustuvalla toimintamallilla reservipoliisijärjestelmä olisi jo lähtökohdiltaan monessa suhteessa ongelmallinen. Reservin käyttämiseen liittyy aina ja normaalioloissakin yllättäviä eteen tulevia, jopa minuuteissa tai tunneissa mitattavia tilanteita, jolloin päätöksentekojärjestelmältä vaaditaan ketteryyttä. Lisäksi reservipoliisin käyttämistä ei pidä politisoida tai antaa siitä mielikuvaa "hallituksen poliisina". Reservipoliisin tulevaisuuden kannalta on myös tärkeää, että sille luodaan vakaat ja ennustettavat sekä poliittisista suhdanteista riippumattomat toimintanäkymät.

Nykyisin myös poliisi voi pyytää normaaliolojen häiriötilanteissa puolustusvoimilta apua virka-apupyynnönä. Puolustusvoimien virka-apun käyttämisestä päättää tilanteesta tai sen kiireellisyydestä riippuen puolustusvoimien pääesikunta tai sitä alempi päätöksenteon taso, aina varuskunnan päällikkötasolle saakka.

Lakiluonnoksessa todetaan, että puolustusvoimien reservissä on koulutustaustaltaan ja iältään sopivaa henkilöstöä, jota voidaan hyödyntää reservipoliisihenkilöstön rekrytoinnin kohderyhmänä sekä tarvittaessa irrottaa puolustusvoimien reservitehtävistä reservipoliisijärjestelmän tarpeisiin. Samoin reservipoliiseiksi päteviä arvioidaan olevan eläköityneissä poliiseissa sekä muissa tehtävissä toimivissa poliisikoulutuksen saaneissa. Puolustusvoimat ja poliisi ovat viime vuonna laatineet asiaan liittyvästä yhteistyöstä erillisen yhteistyösopimuksen.

Varsinaista reservipoliisikoulutusta on tarkoitus antaa viikonloppuisin neljän opintokokonaisuuden paketeissa yhteensä 16 päivän verran. Reservipoliiseilla on työssään oikeus kantaa ampuma-asetta ja muita voimankäyttövälineitä sekä poliisilaissa määritellyin edellytyksin myös oikeus käyttää niitä.

Lain jatkovalmistelussa on erityisen tarkkaan arvioitava, onko ampuma-aseiden ja muiden voimakäyttövälineiden suhteen koulutuksen määrä riittävää niin peruskoulutusvaiheessa kuin myöhemmin asianmukaisen taidon säilymisen, parantamisen ja kehittämisen kannalta ottaen huomioon, että poliisin oikeus käyttää ampuma-asetta on viimesijaisiin voimankäytön väline. Esimerkiksi poliisiammattikorkeakoulun tutkintokoulutuksessa pelkästään voimankäyttöä harjoitellaan yhteensä yli 200 tuntia koulutuksen aikana. Lisäksi kenttäpoliisi harjoittelee voimakäyttöä säännöllisesti.

Reservipoliisin perustaminen, ylläpito ja töihin kutsuminen vaativat rahaa, jopa huomattaviakin summia riippuen töihin kutsuttavien reservipoliisien määrästä sekä häiriötilanteen kestoajasta. Uudistusta ollaan tekemässä tilanteessa, missä sisäministeriön alaiset turvallisuusviranomaiset ovat painineet ja painivat näillä näkymin myös jatkossa niukkojen toimintamäärärahojen kanssa.

Poliisin kohdalla kenttäpoliisien määrän suhteen on menty jatkuvasti kipurajalla. Kenttäpoliisien määrä on ollut jatkuvasti laskeva. Suomessa on tähän saakka ollut valmiutta uudistaa vain poliisin hallintorakenteita, jopa kolmeen kertaan lyhyessä ajassa. Kunnollisiin tehtävälähtöisiin kokonaisuudistamisiin ei ole ollut valmiutta. Lisäksi muutkin mm. poliisin tietojärjestelmien kehittämiseen kohdistuneet uudistukset eivät ole tuottaneet toivottua tulosta.

Poliisin kohdalla säästöjä on haettu viime vuosina mm. lakkauttamalla maaseudun poliisiasemia tai jätetty niitä ns. kylmäasemiksi ilman miehitystä. Tämän seurauksena monin paikoin kenttäpoliisi on jopa useiden tuntien matkan päässä. *Arjen turvallisuuden ylläpitämisen kannalta Suomessa on jo selkeitä katvealueita, johon reservipoliisijärjestelmä ei tuo ratkaisua. Päinvastoin, se saattaisi jopa viedä tai vähintäänkin vesittää mahdollisuuksia vahvistaa kenttäpoliisien rahoitusta.*

Lakiluonnoksessa ei kerrota, kuinka reservipoliisit olisi tarkoitus sijoittaa eri puolilla Suomea. Reservipoliisijärjestelmän tarvetta on perusteltu mm. sillä, että "puolustusvoimien varuskuntien lakkauttaminen on osaltaan merkinnyt myös sitä, että puolustusvoimien antaman virka-avun paikallinen kohdentaminen on tietyissä tilanteissa aiempaa vaikeampaa". Voidaanko tästä päätellä, että reservipoliiseja sijoitettaisiin erityisesti sellaisille alueille, joista varuskuntia on lakkautettu?

Kuinka usein reservipoliisia konkreettisesti käytettäisiin. Vai käykö niin kuin täydennyspoliisijärjestelmässä, että toimettomuus laskisi lopulta motivaatiotasoa reservipoliiseissakin? Millaista lisäarvoa reservipoliisi toisi nykytilaan, jossa poliisilla on käytössä puolustusvoimien virka-apu sekä nykyinen täydennyspoliisijärjestelmä, jota ei ole käytetty kertaakaan? Vai tuleeko reservipoliisijärjestelmästä lopulta pelkkä kuluerä, jonka ylläpitäminen työllistäisi varmuudella vain Poliisihallitusta tilanteessa, jossa sen tehtäviä on pyritty vähentämään, jotta resurssit voitaisiin siirtää kenttäpoliisin toimintakyvyn vahvistamiseen?

Helsingissä 20.4.2018

*Antti Kurvinen
varapuheenjohtaja
Suomen Keskusta rp*